

บ้านเปี่ยมสุข

เพ็ญลักษณ์ ขำเลิศ

โรงพยาบาลภาษี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“หมอบอกครับ ขอผมกลับบ้านเถอะครับ”

เสียงวิงวอนของชายชราดังจากเตียงผู้ป่วยเลขที่ 15 วันที่ที่หมอแจ้งความจำเป็นในการส่งตัวคนไข้ไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลตัวจังหวัด

แกคือ “ลุงเย็น” ชายชรารูปร่างผอม ผิวเกรียมคล้ำเพราะพิษแดดเผาจากการใช้ชีวิตอยู่กลางแจ้งมายาวนาน แกมีปัญหาเกี่ยวกับกระดูกต้นคอไปทับเส้นประสาท ทำให้เกิดอาการชาที่ขาและแขนทั้งสองข้าง ขยับไม่ได้ ต้องได้รับการรักษาจากผู้เชี่ยวชาญด้วยการผ่าตัดโดยด่วน

เช้านี้ ลุงเย็นมีสีหน้าเคร่งเครียด แกไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ทั้งการปัสสาวะ กินข้าวหรือทำธุระส่วนตัว หมอได้ใส่สายสวนปัสสาวะคาเอาไว้

ข้าง ๆ เตียง มีหญิงชราคนหนึ่งคอยเช็ดหน้าให้ลุงเย็นด้วยผ้าเช็ดหน้าผืนเก่า ๆ ตลอดเวลา คุณป้าคนนี้มีรูปร่างผอมเช่นเดียวกัน ผิวของแกดูขาวตัดกับสีผิวของลุงเย็น แต่เรือนผมนั้นยังเหยิงและฉวยแวววิตกังวลบนใบหน้าไม่แพ้กัน นี่คือการร่ายรำทุกข์ภัยของลุงเย็น ซึ่งมีชื่อว่า “ปาร์กิ้ง”

ฉันมองไปที่ลุงเย็นด้วยความสงสัยเช่นเดียวกับแพทย์และพยาบาลทุกคนที่นั่นว่า เหตุใดผู้ป่วยคนนี้ถึงไม่ยอมไปผ่าตัด เอาแต่ยืนยันว่าขอกลับบ้านทำเดี่ยว อย่างไรก็ตาม ทางโรงพยาบาลก็จัดการให้เป็นไปตามที่แกประสงค์ โดยมีเจ้าหน้าที่งานเยี่ยมบ้านตามไปดูและและศึกษาสภาพปัญหาที่บ้านของลุงเย็น เพื่อสืบหาสาเหตุที่แกตัดสินใจแบบนี้

ฉันคือคนที่ต้องรับผิดชอบหน้าที่นั้น

ฉันขอเรียกที่นี่ว่า “บ้านเปี่ยมสุข”

เปล่าเลย...ไม่ใช่เพราะความโอ้อ่า พร้อมพรั่งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย หรืออุ่นหนาฝาคั่งด้วยญาติมิตรและบริวาร สาเหตุให้ฉันเรียกที่นี่ว่าบ้านเปี่ยมสุข ตรงกันข้าม สภาพของบ้านหลังนี้ห่างไกลจากคุณสมบัติทั้งหลายที่ว้าวุ่นไปกับดิน และไม่ว่าใครก็ตามที่ได้มาพิจารณาสภาพภายนอกและภายในบ้าน พร้อมกับฉันก็คงนึกไม่ออกเหมือนกันว่าทำไมลุงเย็นจึงร่ำร้องอยากกลับบ้านอยู่บ้านนัก

แต่ในที่สุด ฉันก็ค่อย ๆ เข้าใจ และสมัครใจที่จะเรียกที่นี่ว่า บ้านเปี่ยมสุข อย่างที่ได้กล่าวไว้

บ้านของลุงเย็น ห่างจากโรงพยาบาลออกไปประมาณ 10 กิโลเมตร ฉันเดินทางไปที่นี่ด้วยรถพยาบาล ภารกิจคือการส่งตัวลุงเย็นกลับบ้าน ในเมื่อมีใบบันทึกข้อมูลการรักษาตัวเพื่อส่งต่อให้เจ้าหน้าที่สถานีนอนมัยดูแล

เรื่องเล่าจากการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 3

รพโรพยาบาลจอดส่งที่ปากทาง จากนั้นก็เดินเข้าไปประมาณ 100 เมตร ผ่านต้นไม้ต้นหญ้าที่ปกคลุมหนาที่รอบบ้าน พื้นที่แฉะแฉะ ต้องเดินอย่างระมัดระวังเพราะกลัวลื่น รอบบ่อน้ำเต็มไปด้วยผักตบชวาและหญ้าคาที่ขึ้นอยู่รกเรือ

บ้านหลังนั้นเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง หลังเล็ก ๆ ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่ม อยู่ติดร่องน้ำ บางพื้นที่มีน้ำท่วมขังและเป็นพื้นดินแฉะ ๆ ไม่มีที่ทิ้งขยะ บริเวณบ้านพบโอ่งเก็บน้ำฝนไว้ดื่ม มีบ่อน้ำเล็กไว้ใช้ทั่วไป

ฉันเดินขึ้นบันได ซึ่งทำด้วยไม้เก่า ๆ โกลัผุ้งอย่างระมัดระวัง พื้นบ้านและข้างฝาปูด้วยแผ่นไม้เก่าคร่ำ มีเศษกระดากปะตามจุดที่มีช่องโหว่ หลังคาบ้านมุงด้วยสังกะสีพัง สังกะสีภายในบ้านดูมืดสลัว แสงแดดส่องไม่ถึง และข้าวของต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่น้อยชิ้นวางอย่างไม่เป็นระเบียบ เช่น กาน้ำ หม้อข้าว หม้อแกงซึ่งกันดำปีจากการใช้พื้น พัดลมหนึ่งตัวที่วางบนพื้นโดยไม่มีฝาครอบ ลูกหนูและแมลงสาบวิ่งเพ่นพ่านไปมาอยู่ทั่วไปในบ้าน

นั่งสักพักหญิงสาวคนหนึ่งก็เดินออกมาช้า ๆ จากห้องแคบ ๆ บนบ้าน เธอเดินเข้ามาใกล้พร้อมการแนะนำตัวจากป้ารุ่งรัตน์ว่านี่คือ “ฉลุย” เป็นลูกสาวซึ่งเรียนไม่จบประถม 6 “มันปัญญาทึบ” เสียงป้ารุ่งรัตน์บอก และนี่คือเหตุผลที่ไม่มีใครจ้างฉลุยทำงาน เธอจึงต้องอยู่บ้าน ซักผ้า ทำงานบ้าน เป็นชีวิตที่สองที่ยุ่งเย็นต้องดูแลรับผิดชอบนอกเหนือจากป้ารุ่งรัตน์ซึ่งมีอาการทางประสาทอ่อน ๆ จนทำงานไม่ได้เช่นกัน

เราทักทายฉลุยได้สักครู่ สมาชิกคนที่สามของบ้านหลังนี้ก็ขึ้นบันไดมา เห็นแวบแรกฉันพาลนึกไปถึง ไอ้ขวัญ พระเอกหนัง “แผลเก่า” เพราะเขารูปร่างใหญ่ ผิวคล้ำ ผมหยิกยุ่ง ใบหน้าแปะแป่งขาวเป็นรอยนิ้ว ใส่กางเกงยีนส์ขาสั้นเก่า ๆ มีรอยปะ สวมเสื้อลายดอกสีสดที่เก่าแล้ว พับแขนเสื้อทั้งสองข้าง มองเห็นกล้ามเนื้อต้นแขนชัดเจน

“ไหว้หมออะ ไอ่จู้ หมอมาเยี่ยมฟ่อ” ลุงเย็นตะโกนบอกไอ้หนุ่มเสื้อลายผู้เป็นลูกชายคนโต

ฉันจึงรู้ว่านี่คือ “จู้จู้” หนุ่มโรคประสาท ชีวิตที่สามในความดูแลของลุงเย็น

ท่ามกลางสมาชิกพร้อมหน้าของครอบครัวนี้ ฉันดูแลลุงเย็นให้นอนสบาย ๆ บนผ้าปูที่นอนที่ทับกันไว้ หลาย ๆ ผืน แกะจะได้ไม่ปวดหลัง ระหว่างนั้นลุงเย็นได้พูดคุยกเล่าเรื่องราวชีวิตที่ผ่านมาให้ฟังด้วยน้ำเสียงราบเรียบ

ลุงเย็นกับป้ารุ่งรัตน์ อยู่กินด้วยกันมา 40 กว่าปีแล้ว พวกเขามีลูกด้วยกันหลายคน คนที่ 1 ถึงคนที่ 5 เมื่อเติบโตแล้วก็แยกบ้านไปอยู่ต่างจังหวัด สองถึงสามปีทีเดียว ที่ลุงเย็นจะมีโอกาสได้พบหน้าพวกเขาสักครั้งหนึ่ง ลูก ๆ ที่เหลืออยู่ก็มีแต่ฉลุยและจู้จู้ที่อยู่รวมบ้านกันอย่างอบอุ่น หากแต่ช่วงเป็นเรื้อรังเรื้อราที่จู้จู้รับมรดกปัญหาด้านจิตใจมาจากแม่ ลุงเย็นบอกว่าแกเคยพาตัวจู้จู้ไปรักษาที่โรงพยาบาลศรีธัญญา นอนพักรักษาตัวระยะหนึ่งก็กลับมาอยู่บ้านและไปรับยามากินประจำ หากช่วงไหนขาดยา จู้จู้ก็จะไม่ยอมนอน และเดินไปมาตลอดคืน

“เขาเคยทำร้ายคนอื่นบ้างไหมจ๊ะ” ฉันเอ่ยถาม

“เคยนะ ตอนนั้นผมไม่สบาย ไม่มีใครบังคับให้กินยา แต่ชาวบ้านเข้าใจมันดี ไม่เคยมีใครว่าอะไรมันหรือ”

“ทำไมล่ะคะลุง” ฉันแปลกใจ

“เพราะปกติมันเป็นคนดี มันไปช่วยงานวัด งานบุญตลอด มีอาหารเหลือมันก็เอากลับมาให้ที่บ้านให้ผมให้แม่ ให้น้องสาวมันกิน”

ฉันยิ้มพยักหน้าเข้าใจ จากนั้นจึงเอ่ยถามถึงอาการของป้ารุ่งรัตน์ซึ่งลุงยืนยันแล้วว่าป้ารุ่งรัตน์ก็เคยเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลศรีธัญญา แต่เมื่อลุงยืนยันเริ่มป่วยก็ไม่สามารถพาป้ารุ่งรัตน์ไปโรงพยาบาลได้อีก หมอให้มารับยาที่โรงพยาบาลอำเภอแทน เมื่อพูดถึงตอนนี้ใบหน้าของแกเต็มไปด้วยความหม่นหมอง

“ผมสงสารเมียผม แกเป็นคนน่าสงสาร ขยันทำงาน เก็บผัก รับจ้างหาเงินเลี้ยงลูกจนโต ออกเรือนกันไป ก็ไม่มาหาแม่กันเลย” ลุงยืนยันเอ่ย

“ทำไมลุงยืนยันไม่ยอมไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลจังหวัดล่ะคะ?”

ในที่สุดฉันก็เอ่ยถามประโยคนั้น ประเด็นสำคัญที่พวกเราทุกคนสงสัย

“ผมไม่อยากให้ลูกเมียลำบาก ผมรู้ตัวดีว่าไปรักษา หรืออยู่กับบ้าน ผมก็ตายอยู่ดี ... ทุกวันนี้ ชีวิตผมก็ลำบากอยู่แล้ว หากผมไม่อยู่ พวกเขาจะลำบากมาก”

“ช่วงที่ลุงอยู่โรงพยาบาล พวกเขาอยู่กันอย่างไรระ” ฉันเอ่ยถามหลังจากอิงไปชั่วคราว เมื่อได้ยินคำตอบที่ไม่เคยคิดมาก่อน

“จรรยาจะคอยดูแลจนยลให้นอนตอนกลางคืน ตัวมันเองนอนที่เรือนเล็ก กลางวันจนลยจะหาข้าวให้จรรยกิน เสร็จแล้วจรรยมันจะเดินไปเยี่ยมผมที่โรงพยาบาลทุกวัน มันห่วงผม ไปถึงมันก็จะยืนมองผมแล้วเรียก”

“คุณลุงห่วงลูก ๆ หรือ”

“ใช่ ห่วงมาก ผมจะสั่งให้จรรยาคอยดูแลน้อง บอกให้มันกินยา ผมกลัวมันถูกรถชนตายเวลามันเดิน ถ้าผมอยู่บ้านก็ไม่ต้องห่วงมาก แล้วจะได้คอยบอกให้พวกมันกินยา...”

ในที่สุดฉันก็ได้คำตอบแล้ว ... ความห่วงใยในหน้าที่ของพ่อคนนี้ช่างยิ่งใหญ่และน่าจดจำเหลือเกิน

ฉันและหมอนำเรื่องของลุงยืนยันไปหารือกัน ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปว่าเรายอมรับเหตุผลในการอยู่บ้านของลุงยืนยัน โดยงานเยี่ยมบ้านจะเข้ามาช่วยสนับสนุนดูแลการรักษาตัวของลุงยืนยันถึงที่บ้านอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

ฉันเป็นสมาชิกคนหนึ่งของงานเยี่ยมบ้าน ซึ่งมีหน้าที่รับผู้ป่วยต่อเนื่องจากการรักษาในโรงพยาบาล ทั้งการติดตามดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาเรื่องโรคต่าง ๆ เช่น อัมพาต โรคเรื้อรังที่คุมอาการไม่ได้ เช่น โรคเบาหวาน โรคไต ฯลฯ รวมทั้งการประสานงานระหว่างโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและการเยี่ยมผู้ป่วย นอกจากนี้ยังออกเยี่ยมผู้ป่วยที่กลับจากโรงพยาบาล เพื่อติดตามผลหลังการรักษาอย่างต่อเนื่อง

เรื่องเล่าจากการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 3

เหมือนอย่างกรณีของลุงเย็น โดยการออกเยี่ยมแต่ละครั้งจะมีเจ้าหน้าที่สถานีนามัยและเจ้าหน้าที่ด้านอื่น ๆ ไปร่วมด้วย เช่น ทันตภิบาล เกสัชกร นักวิชาการสาธารณสุข นักศึกษาแพทย์ และนักเรียนพยาบาล

ฉันเป็นพยาบาลมาเกือบ 23 ปี ผ่านงานมาเกือบทุกส่วนงาน แต่สุดท้ายก็ขอมาทำงานเยี่ยมบ้านแทน เพราะตั้งใจจะให้งานนี้มีประโยชน์กับผู้ป่วยมากที่สุด และเป็นงานที่ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย เช่น สภาพความเป็นอยู่ของผู้ป่วยที่บ้าน และความเข้าใจและกำลังใจจากครอบครัว ซึ่งมีผลต่อการรักษาอย่างมาก

บางครั้งเมื่อได้รับของบริจาค เช่น ข้าวสาร ผ้าห่ม เสื้อผ้า ผ้าเช็ดตัว หรือเงิน ในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันเกิดของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ทีมเยี่ยมบ้านของเราจะเป็นตัวกลางนำไปบริจาคให้ชาวบ้านที่ยากไร้ และกลับมาเล่าให้ฟังว่า สิ่งที่เขาให้ได้ถึงมือผู้ป่วยและได้ใช้อย่างคุ้มค่า พร้อมทั้งนำคำขอบคุณจากผู้รับกลับมาบอกแก่เพื่อน ๆ ที่โรงพยาบาล ทำให้ทุกคนรู้สึก *ปิติ สุขใจ* ร่วมกันถึงแม้ไม่ได้ออกไปเยี่ยมด้วยตัวเอง

เราจัดโปรแกรมไปเยี่ยมบ้านลุงเย็นสัปดาห์ละสองครั้ง โดยก่อนไปฉันจะโทรนัดหมายเจ้าหน้าที่สถานีนามัยตำบลเสียก่อน เพื่อไปบ้านลุงเย็นด้วยกัน แต่ครั้งที่ไป ระหว่างทางเข้าบ้าน “ป้อม” เจ้าหน้าที่อนามัยในพื้นที่เล่าให้ฟังว่าที่รัก ๆ ตรงนี้จู่ๆเคยถูกงูกัด และไปรักษาที่อนามัย

“แล้วป้อมรักษาเขาอย่างไร คุณก็นับเรื่องใหม่” ฉันถามระหว่างที่เดินเข้าไป

“คุณรู้เรื่องสิ คุณเข้าใจกว่าคนอื่น ๆ ที่มาอนามัยอีกนะคะ เพราะบอกอะไรจู่ๆจะทำตามทุกอย่าง ปกติเวลาเขามารับยา เขารู้ว่าเขาเป็นอะไร บางทีเรายังไม่ทันตรวจ เขาวินิจฉัยตัวเองเสร็จสรรพ บอกหมอเสร็จเลยว่าอยากได้ยาอะไร รับยาแล้วก็กลับบ้าน”

ฟังเรื่องที่ป้อมเล่าแล้วฉันก็นึกดีใจที่อาการทางประสาทของจู่ๆไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร อีกทั้งเขายังเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

โดยเฉพาะวันนี้ จู่ๆคอยถือกิ่งไม้ไล่หมาให้เราด้วย ขณะที่ก้าวขึ้นบันไดบ้าน

แต่ลุงเย็นมีอาการทรุดลง แกมีอาการชาทั้งแขนและขาสองข้าง

“หมอ ตาเย็นไม่ยอมกินอะไรเลย นอกจากไข่ต้ม” ป้ารุ่งรัตน์รีบเล่าอย่างร้อนรน

“ป้าลองป้อนอย่างอื่นหรือยังจะ เช่น นม โอวัลติน หรือ....”

ฉันพูดค้าง ก่อนจะนึกอะไรและค่อย ๆ กวาดสายตามองไปยังรอบ ๆ บ้าน ซึ่งปราศจากร่องรอยของสิ่งที่ฉันถามหา แม้กระทั่งข้าวสารก็ยังไม่แน่ใจว่าจะมีเพียงพอไหม

“หมอจะให้ฉันป้อนนม โอวัลติน แล้วจะไปซื้อที่ไหน ปกติฉันแกะไข่ต้มจิ้มน้ำปลา ตาเย็นก็กินได้ทุกวัน” ป้ารุ่งรัตน์เอ่ยด้วยเสียงแผ่วเบา ฉันหันไปมองหน้าป้อม ผู้ซึ่งช่วยอธิบายในสิ่งที่ฉันลืมนึกไปสนิทเมื่อสักครู่

“บ้านนี้เขามีรายได้คนชรา เดือนละ 300 บาท กว่าเงินจะออกก็ 6 เดือน ตอนลุงเย็นเดินได้ เขาเป็นคนไปซื้อของกินมาให้เมียและลูก ๆ ป้ารุ่งรัตน์และลูก ๆ ไม่เคยไปไหนไกลบ้านเลย...” ป้อมให้ข้อมูลละเอียด

เรื่องเล่าจากการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 3

สมกับเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยประมุขในชุมชน ข้อมูลที่ได้รับนี้ทำให้ฉันเข้าใจเหตุผลเพิ่มเติมที่ทำให้ลุงเย็นต้องขัดขืนคำสั่งของแพทย์ และขอกลับบ้านอยู่ตลอดเวลา

วันนั้น ฉันให้เงินส่วนตัวจำนวนหนึ่งแก่ครอบครัวลุงเย็น และขอให้ป้อมช่วยพาป้ารุ่งรัตน์ไปซื้อไข่มาเก็บเอาไว้ ทั้งลุงและป้าเอ่ยขอบคุณด้วยความซาบซึ้งใจ ส่วนฉันได้แต่มองภาพเหล่านั้นก่อนกลับโรงพยาบาลด้วยความรู้สึกเห็นใจท่วมท้น

อาการของลุงเย็นยังแยลงเรื่อย ๆ ...

วันอังคารและพฤหัสบดี คือตารางที่ฉันจะไปเยี่ยมลุงเย็นที่บ้าน โดยมีจรรยา ยืนกอดคอเพื่อคอยไล่หมาให้เป็นประจำ ทุกครั้งเขาจะยิ้มกว้างอย่างมีมิติ และดูมีกำลังใจอยู่เสมอแม้จะรู้ว่าลุงเย็นอาการหนักขึ้น ระยะนี้แกเจ็บปวดต้นคอและแขนขวา ต้องนอนหงายตลอดเวลาเพราะเป็นท่าเดียวที่ทำให้แกไม่ปวดต้นคอ

“เมื่อคืนฉันไม่ได้นอนทั้งคืนเลยหมอ” ป้ารุ่งรัตน์กล่าวกับฉันอย่างเปลี่ยๆ ในเย็นวันหนึ่ง เมื่อถามสาเหตุแกก็เล่าว่า “ก็ตาเย็นชิ ร้องให้ บอกปวดคอมมาก ฉันต้องจับมือขวาไว้แล้วยกขึ้นสูงๆ เขาจึงหลับได้ ฉันต้องนึ่งยกมือให้ทั้งคืน” ฉันฟังแล้วอดคิดไม่ได้ว่า ทำไมป้าต้องลำบากคอยนึ่งยกมือลุงไว้ทั้งคืนด้วย แคหาผ้าผูกมือแกห้อยไว้ก็หมดเรื่อง ตอนที่คิดอยู่นั้นเอง ป้ารุ่งรัตน์ก็เล่าต่อด้วยรอยยิ้มน่ารัก ทั้งที่ผมยุ่ง หน้าซีดเขียว แสดงอาการของคนอดนอนมาทั้งคืนว่า

“ตาเย็นเขาชอบให้ฉันจับมือไว้ทั้งคืน”

ดูที่ท่าของป้ารุ่งรัตน์แล้วไม่มีอาการหงุดหงิดเลยแม้แต่น้อย ออกจะดูภูมิใจเสียอีก ฉันคิดว่า ถ้าป้ารุ่งรัตน์ไม่เป็นโรคจิตแกอาจทนจับมือลุงเย็นชูไว้ทั้งคืนไม่ไหว

“ใครนะช่างสร้างให้มนุษย์เกิดมาเพื่อคู่กัน” ฉันแอบพิศวงอยู่ในใจ เพราะตลอดช่วงเวลาที่ลุงเย็นกลับมาบ้าน อาการเจ็บป่วยทางจิตของป้ารุ่งรัตน์ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดูแลรักษาเลย แกเป็นภรรยาที่แสนดี คอยปรนนิบัติลุงเย็นอย่างดีที่สุดตลอดมา

ขณะที่พลิกตัวลุงเย็นเพื่อทำแผล ฉันสังเกตเห็นรอยแผลลึกกลับ เป็นรูเล็ก ๆ เต็มไปหมด ทั้งนิ้วมือและนิ้วเท้าทุกนิ้วของลุงเย็น

“นิ้วเท้าลุงไปโดนอะไรมาจ๊ะ”

“แมลงสาบนะสิ กลางคืนมันมีด มันมาแตะนิ้ว” ป้ารุ่งรัตน์ให้คำตอบ ฉันจึงขออนุญาตนำกล้องที่ติดมาด้วยถ่ายรูปมือและเท้าลุงเย็นเอาไว้ พร้อมกันนั้นก็ถ่ายรูปจรรยาเอาไว้ด้วยตามคำเรียกร้อง เพราะขณะที่ฉันถ่ายรายละเอียดการเจ็บป่วยของลุงเย็นไว้ เขาก็มายืนทำหน้าที่แบ่นไถ่ ๆ แล้วบอกว่า “ถ่ายรูปเข้าบ้างสิ” แล้วยืนกอดอกให้ฉันถ่ายรูปอย่างเก๋ไก๋

ทุกช่วงเย็นของวันที่ฉันออกเยี่ยมผู้ป่วยตามบ้าน ฉันจะนำข้อมูลที่บันทึกไว้ไปพบหมอประจำในโรงพยาบาลชุมชนของเรามีด้วยกัน 3 คน เพื่อบอกเล่าข้อมูลผู้ป่วยและปัญหาที่พบในแต่ละบ้าน เมื่อได้ฟังและอ่านข้อมูลแล้วหมอจะสอนเรื่องวิธีการให้ยาและตรวจร่างกายผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บป่วยในลักษณะต่าง ๆ โดยใช้เวลาร่วมกันสั้น ๆ ครั้งละ 5-10 นาที วันนี้ฉันนำกรณีของลุงเย็นมาปรึกษา และได้ทั้งคำแนะนำและกำลังใจกลับมาว่าให้พยายามต่อไป

ในช่วงชีวิตสั้น ๆ ที่เหลืออยู่ของลุงเย็น ได้เปิดการเรียนรู้อันยิ่งใหญ่ให้กับฉัน ไม่เพียงการได้เห็นถึงแง่มุมใหม่ของทางเลือกในการมีชีวิตอยู่ของคนไข้ แต่ยังได้เห็นแง่มุมของหัวใจที่เพื่อนมนุษย์มีให้กัน แม้ในหมู่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนยากไร้

“ป้ามณี” เป็นเพื่อนบ้านคนหนึ่งของลุงเย็น แก่คือคนที่คอยหาข้าวสาร อาหาร กับข้าว มาเสริมให้ครอบครัวลุงเย็นเสมอ ๆ เช่นเดียวกับเพื่อนบ้านอีกหลายคน ตลอดระยะเวลา 3 เดือนที่แกนอนรักษาตัวอยู่ที่บ้าน อีกคนหนึ่งซึ่งถือเป็นคนสำคัญ นั่นคือ “ลุงมาก” ชายชราในหมู่บ้านที่คอยนำอาหารเหลือจากวัดมาให้ครอบครัวนี้อยู่เสมอ

“ไอ้เย็นเป็นคนดี มันขยันรับจ้างไปทั่ว ให้ทำอะไรก็ทำทุกอย่าง ตอนยังดี ๆ มาช่วยงานที่วัดตลอด พระท่านรู้จักมันดี มันไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ รักลูก รักเมีย ขนาดเมียกับลูกเป็นบ้า มันก็ยังรัก” ลุงมากพูดกับฉันในวันหนึ่งที่แกมาเยี่ยมลุงเย็น

ฉันพยายามอธิบายให้ลุงมากเข้าใจถูกต้องว่าป้ารุ่งรัตน์และจรรยาไม่ได้เป็นบ้า เพียงแต่มีอาการป่วยทางจิตใจที่รักษาได้ด้วยยา และถ้าได้กินยาสม่ำเสมอทุกวันก็สามารถอยู่ในชุมชนได้เหมือนคนอื่น

“อืม..” ลุงมากนิ่งฟัง และมีท่าทีติดตาม

“ลุงมากรักลุงเย็นไหม?” ฉันเปลี่ยนประเด็น หันไปถามลุงมากสั้น ๆ แกพยักหน้าแล้วเอ่ยตอบเสียงหนัก ๆ ว่า “รักสิ”

“แล้วลุงมากจะทำอะไรให้ลุงเย็นก่อนแกจะตาย”

“ถ้ามันตาย ข้าก็คงจะเอาอาหารที่วัดมาให้เมียกับลูกมันทุกวันนะแหละ” ลุงมากตอบซ้ำ ๆ แต่พลันก็เหมือนนึกอะไรขึ้นได้ แก่จ้องหน้าฉัน มีความวิตกและสับสนแวบไปหน้า

“มันจะตายจริง ๆ หรือหมอ”

วันนั้น ฉันไม่ได้ตอบคำถามของลุงมากด้วยเหตุผลที่ตัวเองก็อธิบายไม่ถูก แต่สิ่งหนึ่งที่รู้แก่ใจดีก็คือฉันเองก็ไม่ปรารถนาให้เป็นเช่นนั้น ฉันพอใจที่จะเห็นลุงเย็นมีชีวิต ฉันยังมีความหวังว่าแกจะหายและกลับมาดูแลลูกเมียได้เหมือนเดิม แม้ว่าภาพความจริงที่เห็นอยู่ขณะนี้ส่งสัญญาณให้เห็นอยู่ตลอดเวลาว่า เป็นไปไม่ได้

“รุ่งรัตน์อย่าลืมกินยานะ...”

“บอกไอ้ธัญด้วย ให้กินยาทุกวันนะ...”

“... ฯลฯ...”

ลุงเย็นยังคงพร่ำบอกลูกเมียขณะที่นอนสิ้นเรี่ยวแรงอยู่บนที่นอนเก่าซีด แขนขาทั้งสองข้างของแกเริ่มลีบเล็ก อาการปวดต้นคอกำเริบมากขึ้นเรื่อย ๆ การกลืนอาหารเป็นไปอย่างยากลำบาก ในวันเวลาอันแสนทุกข์ทรมานที่ดำเนินไปเช่นนี้ ฉันยังไม่ละความพยายามที่จะอ้อนวอนให้ลุงเย็นไปรักษาตัวผ่าตัดที่โรงพยาบาลจังหวัด และยินดีดูแลลูกเมียของแกอย่างดี แต่ลุงเย็นก็ไม่เคยตอบรับข้อเสนอเหล่านั้นเลย

“ขอผมตายอยู่ที่บ้านนะครับหมอ” ลุงเย็นค่อย ๆ เอ่ยถ้อยคำออกมาอย่างลำบาก แต่เต็มไปด้วยความมั่นใจ “ผมอยากอยู่ใกล้เมีย ใกล้ลูก ผมเป็นห่วงพวกเขา ไม่มีผม เขาจะอยู่กันยังไง ผมไม่อยากไปตายไกลบ้าน...” ประโยคหลังนี้แกเอ่ยทั้งน้ำตา ... น้ำตาของชายชราผู้ซึ่งต่อสู้มาตลอดชีวิต ที่ค่อย ๆ ไหลรินอาบแก้มอย่างช้า ๆ

แกยังคงยึดอกทำหน้าที่เสาหลักของครอบครัวทั้งที่ไม่สามารถแม้แต่จะยกมือขึ้นเช็ดน้ำตาให้ตัวเองได้...

ฉันเอื้อมมือไปซับน้ำตาให้ลุงเย็นเบา ๆ แต่ก็ชักกว่าป้ารุ่งรัตน์ แกใช้ผ้าเช็ดหน้าเก่า ๆ ผืนเดิม ค่อย ๆ ซับให้ลุงเย็นด้วยความรักที่เต็มเปี่ยมในแววตา

“ไม่ต้องร้องไห้เนาะแก หมอเขาไม่เอาแกไปไหนหรอก ฉันจะอยู่กับแกจนกว่าแกจะตาย” ป้ารุ่งรัตน์กระซิบบอกลุงเย็น จรุงและฉวย ถูกฉันเรียกให้มานั่งใกล้ ๆ เราทั้งหมดอยู่ในความเงียบ นั่งมองภาพตรงหน้าด้วยความปวดร้าวหัวใจเป็นที่สุด

ฉันเอื้อมมือไปแตะสัมผัสตัวลุงเย็นเบา ๆ พยายามพูดคุยกับแกแทบทุกวินาที เพื่อให้แกคงความรู้สึกตื่นอยู่

“ลุงเย็นไปช่วยงานที่วัดบ่อไข่ไหมจะ”

“ใช่ครับ หมอ”

“ลุงเย็นจำพระที่วัดได้ไหม จำตอนไปทำบุญได้ไหม ลุงเย็นรู้สึกยังไงให้ลุงเย็นนึกถึงบ่อไข่ได้ไหมจะ”

“ได้ครับ ผมจำได้....”

ลุงเย็นตอบรับด้วยน้ำตานองหน้า บนร่างผอมเกร็งที่กำลังต่อสู้กับความเจ็บปวดทั้งร่างกายและจิตใจ

“แล้วเมื่อกับลูกผมละ ใครจะดู”

“ฉันกับน้องเจ้าหน้าที่อนามัยจะคอยดูแลให้เองจะ ลุงไม่ต้องห่วงนะ”

ฉันตอบอย่างสะกดกลืนน้ำตาเอาไว้อย่างสุดกำลัง เช่นเดียวกับป้ารุ่งรัตน์ที่นั่งอยู่ข้าง ๆ ด้วยความรู้สึกที่แกไม่ได้เอ่ยออกมา ภาพของชายชราที่เวลานี้ ถูกห้อมล้อมด้วยคนที่แกร็กและรักแก น่าจะเป็นภาพที่น่าประทับใจที่สุดในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิตนี้ ฉันอดเสียใจไม่ได้ ที่ไม่สามารถช่วยเหลือลุงเย็นให้ได้ถึงที่สุด

“ชีวิตคนเรามีแค่นี้ เราทำดีที่สุดแล้ว” แพทย์ที่โรงพยาบาลได้ช่วยตอบอย่างให้กำลังใจ “ผู้ป่วยมีสิทธิเลือกทางชีวิตของเขาเอง เราบังคับส่งตัวเขาไปไม่ได้ แต่เราควรตั้งใจที่ไม่ทำผิดต่อครอบครัวนี้ ให้เขาได้อยู่ดู

เรื่องเล่าจากการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 3

แลกกัน ถ้าส่งไปจังหวัดชีวิตลุงเย็นก็ลำบากกว่านี้เพราะไกลลูกเมีย ส่วนญาติ ๆ ไม่มีโอกาสปรนนิบัติแสดงความรักอย่างที่เก่ายู่ที่บ้าน”

ฉันจดจำความเห็นของแพทย์เอาไว้อย่างขึ้นใจ คำพูดเหล่านั้นเป็นทั้งกำลังใจที่ช่วยขจัดความโศกเศร้า และเป็นทั้งคำเตือนสติ ที่บอกให้เรายอมรับกับความจริง

ความจริงที่ว่า ในที่สุด ลุงเย็นก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้อีก

ลุงเย็นเสียชีวิตด้วยอาการสงบที่บ้าน ในเช้าวันหนึ่ง...

ลูก ๆ หลายคนที่ย้ายไปอยู่ที่ยื่น ทายอดกันกลับมาบ้านเมื่อได้รับข่าว แต่ก็น่าเสียดายที่ไม่มีใครมาทันได้ดูใจลุงเย็น ชาวบ้านช่วยกันจัดงานศพให้ลุงเย็นอย่างเรียบง่าย ที่วัดที่แกเคยไปช่วยงานเสมอ คนที่มาในงาน ช่วยกันเรียไรเงินคนละเล็กคนละน้อย รวมแล้วหมื่นกว่าบาทเพื่อมอบให้ป้ารุ่งรัตน์เอาไว้เลี้ยงตัวเองและลูก ๆ

ฉันดีใจกับภาพที่เห็น ลุงเย็นไปดีแล้ว ที่เหลืออยู่ก็คือชีวิตของป้ารุ่งรัตน์ จรูญและฉลุย ฉันกับป้อมตกลงกันว่า จะอาสาดูแลพวกเขาแทน โดยป้อมจะทำหน้าที่มารับยาที่โรงพยาบาลทุกเดือน แทนลุงเย็น ส่วนฉันจะประสานงานให้แพทย์สั่งยาให้ ยาซึ่งเป็นสิ่งพ่วงร่างกายและจิตใจของพวกเขาเอาไว้

หากมีโอกาส ฉันและทีมงานก็ยังคงแวะไปเยี่ยมป้ารุ่งรัตน์และลูก ๆ อยู่เสมอ ทุกครั้งที่ไป ภาพต่าง ๆ ที่เคยเห็นในอดีตจะปรากฏชัดอยู่ในความทรงจำ ไม่ว่าจะเป็นภาพของป้ารุ่งรัตน์ที่คอยดัมไซให้ลุงเย็นกินทุกวัน ภาพของหญิงชราที่คอยคอยใช้ผ้าเช็ดหน้าผืนเก่า ๆ เช็ดหน้าให้สามีด้วยความรัก แม้ในวันที่ลุงเย็นปวดคอจนร้องไห้ ป้ารุ่งรัตน์จับมือขยำกไว้สูง ๆ จนกว่าลุงเย็นจะหลับ

“ตาเย็นชอบให้ฉันจับมือแกไว้ทั้งคืนแบบนี้” เสียงของป้ารุ่งรัตน์ที่เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจลอยแว่วมาอีกครั้ง สอดประสานด้วยเสียงพริ้วเตือนจากลุงเย็นให้เมียและลูก ๆ กินยาอยู่ไม่ขาด ตามด้วยภาพของจรูญที่ไปหาหอยขม หาผัก เพื่อมาเป็นอาหารของแม่และน้อง ทำกับข้าวและหิ้วอาหารจากวัดมาให้ ภาพของหญิงสาวร่างผอมที่ชื่อฉลุย ที่ถูกลูกจอกซักผ้าเปื้อนซีให้พ่อ ช่วยแม่เช็ดตัวให้พ่อ

ท่ามกลางความยากไร้ พวกเขาดูแลกกันด้วยความรัก สภาพร่างกายและจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ไม่ได้เป็นข้อจำกัดต่อการที่สมาชิกในครอบครัวเล็ก ๆ นี้จะแสดงความอาทรต่อกัน ถึงแม้มันจะเป็นภาพที่ดูไม่สมประกอบ และเข้าใจได้ยากสำหรับคนภายนอก แต่ก็ช่างงดงามเหลือเกิน

นี่คือเหตุผลที่ฉันจะเรียกบ้านหลังนั้นว่า “บ้านเปี่ยมสุข”

ทุกวันนี้ เรื่องราวชีวิตของลุงเย็นพร้อมรูปที่ถ่ายที่ฉันบันทึกเอาไว้ตลอดเวลาที่ผ่านมา ได้ถูกนำมาจัดเป็นบอร์ดนิทรรศการ “หนึ่งชีวิต หนึ่งตำบล คนภาษี” ไว้ที่โรงพยาบาล เพื่อเป็นช่องทางให้คนอื่นรู้ว่าโลกนี้ยังมีคนที่ลำบากกว่าเราแค่ไหน แพทย์และทีมงานเองก็ได้บทเรียนสำหรับการดูแลผู้ป่วยและการใส่ใจครอบครัวมากกว่าโรคที่เป็นอยู่

เรื่องเล่าจากการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 3

ถึงไม่มีโอกาสช่วยให้ลูกเย็นรอดชีวิตได้ แต่อย่างน้อยก็ได้มีส่วนสนับสนุนให้แกได้ใช้ชีวิตที่เหลืออยู่กับคนที่รักและห่วงหาอาลัย จนถึงวันที่ต้องจากไปอย่างสงบ

สำหรับฉัน หลังจากได้เข้าไปร่วมรับรู้ความทุกข์และความสุขร่วมกับครอบครัวลูกเย็นในช่วงสุดท้ายของชีวิตของแก ทำให้ฉันรู้ว่ายังมีอะไรอีกมากมายหลายอย่างเหลือเกินที่เรา还不知道 ขณะเดียวกันก็เกิดพลังกายพลังใจที่จะทำงานต่อไป

นี่คือความจริงอีกด้านหนึ่งของชีวิตผู้ป่วยที่ฉันได้เรียนรู้จาก “บ้านเปี่ยมสุข”